

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

מסמך רקע לדיון בנושא:

**ביטול פתיחת כיתות ז'-ח' בבית-הספר
"יד ביד" לחינוך דו-לשוני בירושלים**

מוגש לוועדת החינוך, התרבות והספורט

כתיבה: יובל וורגן, עובד מחקר ומידע

אישור: הודיה קין, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

ה' בתמוז תשס"ה

12 ביולי 2005

מבוא

מסמך זה נכתב לקראת דיון בוועדת החינוך, התרבות והספורט בנושא ביטול פתיחתן של כיתות ז' ח' בבית-הספר "יד ביד" לחינוך דו-לשוני בירושלים.

בית-הספר "יד ביד" קיבל אישור של המינהלה לחינוך בירושלים (להלן: מנח"י) לפעול כבית-ספר יסודי ממלכתי רשמי בשנת 2000. התלמידים שהחלו ללמוד באותה שנה בכיתה א' עולים כיום לכיתה ז'. עד היום לא פעלה כיתה ז' בבית-הספר.

ב-4 במאי 2005 קיבלו מנהלי בית-הספר הודעה ממושרד החינוך, התרבות והספורט שלא יפעלו בבית-הספר כיתות ז' ח', ועל התלמידים להשתלב בבתי-ספר על-יסודיים אחרים הפועלים בעיר.¹

המסמך מציג רקע על פעילות בית-הספר, את עמדת בית-הספר בנושא ואת עמדותיהם של משרד החינוך, התרבות והספורט ומנח"י.

1. פעילות בית-הספר

בית-הספר "יד ביד" לחינוך דו-לשוני בירושלים הוקם בשנת 1998 בידי עמותת "יד ביד": המרכז לחינוך יהודי-ערבי בישראל.² בבית-הספר לומדים ילדים יהודים וערבים יחד, ובכל כיתה מלמדים יחד שני מורים – יהודי וערבי. תוכנית הלימודים בבית-הספר היא דו-לשונית ורב-תרבותית, ובמסגרתה התלמידים מתרגלים כתיבה ודיבור בשתי השפות, משתתפים אלה בחגיגה של אלה ונחשפים לתרבויות ולמסורות של שני העמים.³

על-פי נתוני מנח"י, בשנת הלימודים תשס"ה למדו בבית-הספר הדו-לשוני 166 תלמידים בשבע כיתות א' ו' (שתי כיתות ב' וכיתה אחת בכל אחת משכבות הגיל האחרות). בכיתה ו' למדו 17 תלמידים.⁴

להערכת בית-הספר, בשנת הלימודים תשס"ו יהיו בו שתי כיתות בכל אחת מהשכבות א'-ג' וכיתה אחת בכל אחת מהשכבות ד'-ז'.⁵

2. ההחלטה על אי-פתיחת כיתות ז' ח' בבית-הספר בשנת תשס"ו

כאמור, ב-4 במאי 2005 הודיע ד"ר איציק תומר, סמנכ"ל ומנהל המינהל להכשרה, השתלמות והדרכה לעובדי הוראה במשרד החינוך, למנהלי בית-הספר "יד ביד", כי לא ייפתחו בבית-הספר כיתות ז' ח', וכי על התלמידים המסיימים את לימודיהם בכיתה ו' להשתלב בבתי-ספר על-יסודיים אחרים. ההחלטה התקבלה לאחר דיונים שערך ד"ר תומר עם מנח"י. בדיונים אלו הוחלט על יישום מדיניות

¹ ד"ר איציק תומר, סמנכ"ל ומנהל המינהל להכשרה, השתלמות והדרכה לעובדי הוראה, משרד החינוך, התרבות והספורט, מכתב, נשלח אל גב' דליה פרץ ומר עלא חטיב, 4 במאי 2005.

² עמותת "יד ביד" מפעילה עוד שני בתי-ספר, בגליל ובכפר-קרע. לדברי העמותה, בית-הספר "יד ביד" בגליל קיבל אישור לפעול כבית-ספר ממלכתי רשמי בכיתות א'-ט', והתלמידים הבוגרים בו לומדים כיום בכיתה ז'.

³ אתר האינטרנט של עמותת "יד ביד", <http://www.handinhand.org.il/?id=216&pid=95>, תאריך כניסה: 11 ביולי 2005.

⁴ המנהלה לחינוך בירושלים, עיריית ירושלים, מפקד בתי-ספר בחינוך-היסודי ממלכתי בירושלים – נתוני כיתות ותלמידים, תשס"ה.

⁵ מר עלא חטיב וגב' דליה פרץ, מנהלים שותפים, בית-הספר "יד ביד" לחינוך דו-לשוני בירושלים, מכתב, נשלח אל מר בן-ציון נמט, מנהל המינהל לחינוך בירושלים, 1 במרס 2005.

המעבר מבית-ספר יסודי לבית-ספר על-יסודי בסיום כיתה ו'. ד"ר תומר מציין במכתב לבית-הספר כי על אף ההערכה הרבה לפועלו של בית-הספר, אי-אפשר להקים בית-ספר על-יסודי נוסף בירושלים.⁶

3. עמדת בית-הספר

ההודעה על ביטול כיתות ז'-ח' בבית-הספר מנוגדת להודעות קודמות שמסרה מנח"י לבית-הספר ולפיהן יש לבית-הספר אישור רשמי לשמונה שנות לימוד – כיתות א'-ח'. מסמכים בחתימת עיריית ירושלים משלוש השנים האחרונות, ובהם סיכומי ישיבות בעניינים הקשורים בבית-הספר, מעידים כי האישור האמור תקף. יתר על כן, מנח"י התחייבה כי ייערכו דיונים על הרחבתו של בית-הספר אף מעבר לשמונה שנות לימוד.⁷

ממכתבים ששלח בית-הספר למנח"י ולהנהלת משרד החינוך עולה כי רישום תלמידים לבית-הספר נעשה במידה רבה מתוך הסתמכות על האישור שניתן לקיום כיתות א'-ח', ולכן ההודעה על ביטול כיתות אלו פוגעת בתלמידים ובהוריהם. ביטול כיתות ז'-ח' פוגע גם בהשגת יעדי החינוך הדו-לשוני, בשל ניתוק הקשר המיוחד שנוצר בין תלמידים משני העמים. נוסף על כך, התכנון של מבנה חדש לבית-הספר, שעיריית ירושלים אישרה את הקמתו, הסתמך על תכנון כיתות המיועדות לשמונה שנות לימוד לפחות. אשר לגיוס תרומות לבית-הספר, ההודעה על ביטול כיתות ז'-ח' מנוגדת להתחייבות שניתנה לתורמים, שלפיה הלימודים בבית-הספר בכלל, ובמבנה החדש שהם תורמים לו בפרט, יימשכו עד סיום כיתה ח' לכל הפחות.⁸

יתר על כן, **עיתוי מסירת ההודעה בדבר ביטול כיתות ז'-ח' – כחמישה חודשים לפני פתיחת שנת הלימודים – מחמיר את הפגיעה בתלמידים ואת הפגיעה במעמדו וביוקרתו של בית-הספר.** ממכתבים ששלח בית-הספר למנח"י ולמשרד החינוך עולה עוד כי לצד המלצות ועדת-דברת בדבר מדיניות חלוקת שנות הלימוד בין בתי-הספר (ראה הרחבה בעניין זה בסעיף 4), ייחדה הוועדה פרק לבתי-ספר דו-לשוניים והצהירה בו על תמיכתה בהקמת בתי-ספר ייחודיים מסוג זה ועל הצורך בחיזוקם.⁹

⁶ ד"ר איציק תומר, סמנכ"ל ומנהל המינהל להכשרה, השתלמות והדרכה לעובדי הוראה, משרד החינוך, התרבות והספורט, מכתב, נשלח אל גב' דליה פרץ ומר עלא חטיב, 4 במאי 2005.

⁷ משרד עורכי-דין כהן להט ושות' (בשם ועד ההורים של בית-הספר "יד ביד" לחינוך דו-לשוני בירושלים), מכתב אל שרת החינוך גב' לימור לבנת, מנכ"לית משרד החינוך גב' רונית תירוש, סמנכ"ל משרד החינוך ד"ר איציק תומר ומנהל מנח"י מר בן-ציון נמט, 18 במאי 2005.

⁸ בית-הספר "יד ביד" לחינוך דו-לשוני בירושלים, מכתב אל מר בן-ציון נמט, מנהל מנח"י, 10 באפריל 2005.

⁹ משרד עורכי-דין כהן להט ושות' (בשם ועד ההורים של בית-הספר "יד ביד" לחינוך דו-לשוני בירושלים), מכתב אל שרת החינוך גב' לימור לבנת, מנכ"לית משרד החינוך גב' רונית תירוש, סמנכ"ל משרד החינוך ד"ר איציק תומר ומנהל מנח"י מר בן-ציון נמט, 18 במאי 2005.

4. עמדת משרד החינוך, התרבות והספורט¹⁰

מדיניות משרד החינוך, המתבססת בין השאר על המלצות ועדת-דברת בנושא, היא לאפשר לכל רשות מקומית לבחור באחד משני מבנים למערכת החינוך המקומית:

- מבנה ראשון: שש שנות לימוד במערכת החינוך היסודי (א'-ו') ושש שנות לימוד במערכת החינוך העל-יסודי (ז'-י"ב).
- מבנה שני: שמונה שנות לימוד במערכת החינוך היסודי (א'-ח') וארבע שנות לימוד במערכת החינוך העל-יסודי (ט'-י"ב).

עיריית ירושלים החליטה כי המבנה הראשון הוא שיונהג בעיר, ומשרד החינוך תומך בהחלטה זו.

לדברי ד"ר תומר, בשנת הלימודים תשס"ה נסגרו בירושלים כ-17 כיתות בבתי-ספר על-יסודיים, וזו אחת הסיבות למדיניות משרד החינוך שלפיה יש להבטיח את המשך פעילותם של בתי-הספר העל-יסודיים הקיימים ולא להקים בתי-ספר על-יסודיים נוספים בעיר. יתר על כן, אי-אפשר להקים בית-ספר על-יסודי שתפעל בו כיתה אחת בלבד בכל שכבת גיל כפי שמבקש בית-הספר "יד ביד", בין השאר מאחר שהדבר יפגע בתקצובו של בית-הספר.

אשר להמשכיות הלימודים הייחודיים לבית-הספר הדו-לשוני, ד"ר תומר מציע כי יוקם מסלול ייחודי שיהיו לו מאפיינים דומים לאלו של בית-הספר "יד ביד" באחד מבתי-הספר העל-יסודיים הפועלים בירושלים.¹¹

בתגובה לטענות על הבטחות קודמות שקיבל בית-הספר לאשר את פעולתן של כיתות ז'-ח', ד"ר תומר מדגיש כי משרד החינוך לא אישר כל פתיחה של כיתות ז' או ח' חדשות בירושלים. נוסף על כך, בשנים הקרובות ייסגרו כיתות ז'-ח' הפועלות זה שנים בבתי-ספר יסודיים אחרים בירושלים, ותלמידיהם ישתלבו בבתי-ספר על-יסודיים הפועלים בעיר.

אשר לטענות בדבר עיתוי ההודעה שנמסרה לבית-הספר והפגיעה בתלמידים הכרוכה בכך, ד"ר תומר מצייך כי משרד החינוך הסכים, באופן חריג וחד-פעמי, לפתיחת כיתה ז' בבית-הספר הדו-לשוני בשנת הלימודים תשס"ו, כדי לאפשר היערכות ממושכת יותר של התלמידים להשתלבות בבתי-ספר על-יסודיים אחרים, ובלבד שעמותת "יד ביד" תתחייב שלא תפתח כיתה ז' או ח' בבית-הספר בשנים הבאות. לטענת ד"ר תומר, העמותה סירבה לקבל את תנאי המשרד.

5. עמדת מנח"י¹²

כאמור, לפי הנחיות משרד החינוך, המבוססות על המלצות ועדת-דברת, כל רשות מקומית תקבע את מבנה מערכת החינוך המקומית. מדיניות מערכת החינוך העירונית בירושלים היא חלוקה ברורה למערכת חינוך יסודי – כיתות א'-ו' – ולמערכת חינוך על-יסודי – כיתות ז'-י"ב. אשר לקיום לימודים בכיתה ז' בבית-הספר "יד ביד" בשנת הלימודים תשס"ו – מאחר שמדובר בפתיחת כיתה ז' בבית-

¹⁰ ד"ר איציק תומר, סמנכ"ל ומנהל המינהל להכשרה, השתלמות והדרכה לעובדי הוראה, משרד החינוך, התרבות והספורט, שיחת טלפון, 11 ביולי 2005.

¹¹ לדברי ד"ר תומר, הצעה זו מבוססת על המתכונת של כיתות תל"י: מסלול לימודים ייחודי הפועל בבתי-ספר ממלכתיים, ובמסגרתו התלמידים מקבלים תגבור של לימודי יהדות.

¹² גב' דבורה גבעתי, עוזרת מקצועית למנהל מנח"י, מכתב, 11 ביולי 2005.

הספר לראשונה, אין בהחלטת משרד החינוך ומנח"י משום סגירת כיתות או ביטולן, אלא יישום מדיניות שנקבעה מראש.

מנח"י הציעה לבית-הספר ולוועד ההורים להקים צוות משותף שידון בהמשך הלימודים של תלמידים המסיימים את כיתה ו' בבית-הספר במערכת החינוך של מנח"י. מנח"י מדגישה את נכונותה לאשר קיום לימודים בכיתה ז' בבית-הספר בשנת תשס"ו, באופן חריג וחד-פעמי, כדי לאפשר את המשך הדיונים על הסדר עתידי שלא תחת לחץ.